

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต*

COMPONENTS OF ETHICAL LEADERSHIP OF INTEGRITY SCHOOL ADMINISTRATORS

นฤมล สุพล*, พรเทพ เสถียรนพเก้า, บุญมี ก่อบุญ

Narumon Suphol*, Pornthep Sathianoppakao, Boonmee Koboon

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: pong2553papunggon@gmail.com

*Tel: 063-724-4152

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาและความถี่ และองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และ ระยะที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และ ผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ได้จากการสังเคราะห์ มีจำนวนทั้งสิ้น 18 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความยุติธรรม 3) ความเคารพ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความมีจิตสาธารณะ และ 6) ความมีวินัย ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านมีความเหมาะสม ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสุจริต โดยสะท้อนพฤติกรรมกรรมการบริหารที่ยึดมั่นในความถูกต้องและความโปร่งใส ปฏิบัติต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติตามกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตมิได้จำกัดอยู่เฉพาะคุณธรรมส่วนบุคคล แต่ต้องบูรณาการเข้ากับความรับผิดชอบต่อองค์กร และมุ่งประโยชน์ส่วนรวม องค์ประกอบที่ได้นำไปใช้เป็นกรอบกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม สร้างเครื่องมือประเมิน และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตเกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, โรงเรียนสุจริต, องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

This study aimed to investigate the components of ethical leadership among administrators of Integrity Schools under the Office of the Basic Education Commission in Northeast Thailand. A qualitative research methodology was employed in two phases. In the first phase, ethical leadership components were examined and synthesized from eight sources comprising relevant documents, concepts, theories, and research studies. A document review form was used to collect the data, which were analyzed through content and frequency analyses. Components with frequencies of 50 percent or higher were selected. In the second phase, the appropriateness of the identified components was examined and confirmed through in-depth interviews with five purposively selected experts, comprising university lecturers, educational administrators, and school administrators. Data were collected using a semi-structured interview form and analyzed through content analysis. The findings revealed that 18 ethical leadership components were initially synthesized, of which six met the selection criterion: 1) Honesty, 2) Fairness, 3) Respect, 4) Responsibility, 5) Public-mindedness, and 6) Discipline. The experts confirmed that all six components were appropriate, clearly defined, comprehensive, and consistent with the context of Integrity Schools. These components reflected administrative behaviors characterized by adherence to moral principles and transparency, equitable treatment of stakeholders, respect for human rights and dignity, and compliance with laws and professional ethics. The findings indicated that the ethical leadership of Integrity School administrators was not limited to personal morality but also required the integration of organizational responsibility and commitment to the public interest. The identified components can be used as a framework for establishing behavioral indicators, developing training programs, constructing assessment instruments, and designing a sustainable ethical leadership development model for administrators of Integrity Schools.

Keywords: Ethical Leadership, Integrity Schools, Ethical Leadership Components, Office of The Basic Education Commission, Northeast Thailand

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดำเนินโครงการโรงเรียนสุจริตเพื่อสร้างกลไกการป้องกันการทุจริตเชิงรุก โดยปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมแก่ผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา พร้อมกำหนดคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะกระบวนการคิด 2) มีวินัย 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) อยู่อย่างพอเพียง และ 5) มีจิตสาธารณะ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558) การขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าว

จึงต้องอาศัยการบริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ธรรมาภิบาล ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมในหน่วยงานสังกัด สพฐ. ยังมีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา รายงานผลการดำเนินการตามมาตรฐานทางจริยธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า ประเด็นการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบพฤติกรรมของบุคลากร มีผลการประเมินร้อยละ 85.23 ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่น และรายงานยังระบุว่า การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรม ประมวลจริยธรรม และข้อกำหนดจริยธรรมยังไม่มากพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในภาพรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ข้อมูลดังกล่าวเป็นผลการประเมินในภาพรวมของ สพฐ. ขณะที่ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีจำกัด จึงจำเป็นต้องศึกษาให้ได้กรอบองค์ประกอบที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย รายงานฉบับดังกล่าวยังเสนอให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการนำนโยบายโรงเรียนสุจริตไปสู่การปฏิบัติ ทั้งด้านการบริหาร วิชาการ การบริหารองค์กร การกำหนดวัฒนธรรมการทำงาน และการเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและจริยธรรม ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การยอมรับ ความร่วมมือ และความผูกพันของบุคลากรในองค์กร (อภิรักษ์ ทองโชติ, 2565) ขณะเดียวกัน การตัดสินใจด้วยความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความเคารพ และความรับผิดชอบเป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือในการบริหารสถานศึกษา (Karakose, T., 2007) ดังนั้น หากขาดกรอบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ชัดเจน ย่อมทำให้การกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ การประเมิน และการพัฒนาผู้บริหารให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนสุจริตดำเนินการได้ยาก

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นกรอบในการศึกษา โดยมองว่าผู้นำต้องแสดงออกทั้งด้านคุณธรรมส่วนบุคคลและการบริหารที่รับผิดชอบต่อบุคคล องค์กร และสังคม ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือ ความเคารพ ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม ความเอื้ออาทร และความเป็นพลเมืองที่ดี (Josephson Institute of Ethics, 2009) นอกจากนี้ การบริหารสถานศึกษาตามหลักภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมยังครอบคลุมความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ ความเคารพ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน (Karakose, T., 2007) ขณะที่แนวคิดและงานวิจัยในบริบทไทยเสนอองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใส ความรับผิดชอบทางวิชาชีพ การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม การมีส่วนร่วม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564); (กันยมาศ ซูจีน และคณะ, 2562); (เด่นจิตธิระพันธ์ จันทะมูล, 2566) อย่างไรก็ตาม การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งศึกษาในบริบทของผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป หรือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับตัวแปรอื่น (รัชตาพร เสนามาตย์, 2561); (กันยมาศ ซูจีน และคณะ, 2562); (วิเศษ บุญสนอง, 2562) ส่วนการศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งมุ่งพัฒนาตัวบ่งชี้ตามขอบเขตและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของแต่ละงาน (ธัญชนก ฤทธิ์มาศ, 2566); (เด่นจิตธิระพันธ์ จันทะมูล, 2566) จึงยังขาดการสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดและผลการวิจัยหลายแหล่งให้เป็นกรอบเดียว พร้อมตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสุจริต สังกัด สพฐ. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยตรง ช่องว่างดังกล่าวแสดงถึงความจำเป็นของการวิจัยที่มุ่งระบุและยืนยันองค์ประกอบให้สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียนสุจริตและบริบทของพื้นที่ศึกษา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเหมาะสมด้วยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้กรอบองค์ประกอบที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบท ผลการศึกษาจะเป็นฐานความรู้สำหรับการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ การพัฒนาเครื่องมือประเมิน และการศึกษาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตในระยะต่อไป อันจะสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 แหล่งข้อมูล ซึ่งเผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2550 - 2566 โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ 1) มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณลักษณะ พฤติกรรม หรือองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หรือบริบทของโรงเรียนสุจริต 2) เป็นผลงานวิชาการหรืองานวิจัยจากแหล่งที่น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ 3) มีเนื้อหาฉบับสมบูรณ์และมีสาระเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่องค์ประกอบ และ 4) ครอบคลุมแนวคิดของไทย แนวคิดจากต่างประเทศ และบริบทของโรงเรียนสุจริต โดยแหล่งข้อมูลทั้ง 8 แหล่งเป็นกรอบแนวคิดหลักที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย แหล่งข้อมูลที่น่ามาสังเคราะห์ ประกอบด้วย แนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการไทย (เด่นจิตธีระพันธ์ จันทะมูล, 2566); (ธัญชนก ฤทธิ์มาส, 2566); (วิเศษ บุญสนอง, 2562) แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการดำเนินงานโรงเรียนสุจริต (รัชตพร เสนามาตย์, 2561); (กันยมาส ชูจิ้น และคณะ, 2562); (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558) และแนวคิดหรือกรอบจริยธรรมจากต่างประเทศ (Josephson Institute of Ethics, 2009); (Karakose, T., 2007) เพื่อให้ครอบคลุมทั้งหลักจริยธรรมทั่วไป ภาวะผู้นำทางการศึกษา และบริบทของโรงเรียนสุจริต

1. เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกชื่อผู้แต่ง ปีที่เผยแพร่ ประเภทของเอกสาร นิยาม องค์ประกอบ คุณลักษณะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มข้อความที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน และกำหนดชื่อองค์ประกอบร่วม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารฉบับเต็มตามเกณฑ์การคัดเลือก ตรวจสอบความครบถ้วน และความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา อ่านและบันทึกสาระสำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำคำสำคัญ และข้อความที่สะท้อนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมาจัดหมวดหมู่ โดยพิจารณาความเหมือน ความใกล้เคียง และความแตกต่างของความหมาย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการ ดังนี้ 1) แยกข้อความที่สะท้อนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2) รวมข้อความที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน 3) กำหนดชื่อบรรณกัณฑ์ประกอบ 4) จัดทำตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแต่ละแหล่งข้อมูล และ 5) คำนวณความถี่และร้อยละขององค์ประกอบที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทั้ง 8 แหล่ง โดยใช้สูตร

$$\text{ร้อยละของความถี่} = \frac{\text{จำนวนแหล่งข้อมูลที่ปรากฏองค์ประกอบ} \times 100}{8}$$

8

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป หรือปรากฏในแหล่งข้อมูล อย่างน้อย 4 จาก 8 แหล่ง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบองค์ประกอบเบื้องต้นสำหรับการตรวจสอบในระยที่ 2

ระยะที่ 2 การตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ภายหลังการสังเคราะห์องค์ประกอบในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำกรอบองค์ประกอบเบื้องต้นมาตรวจสอบ ด้านความเหมาะสม ความชัดเจน และความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสุจริต โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด การสัมภาษณ์มุ่งยืนยัน และปรับปรุงกรอบองค์ประกอบเชิงแนวคิด มิได้มุ่งประมาณค่าหรือให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นตัวแทนเชิงสถิติของ ผู้บริหารโรงเรียนสุจริตทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านการบริหาร การศึกษา ภาวะผู้นำ หรือการบริหารสถานศึกษาในบริบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

1.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการสอนหรือการวิจัยไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

1.2 ผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ทางการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีหรือสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ ด้านการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิได้รับการคัดเลือกจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ ของการวิจัย มิได้คัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนเชิงพื้นที่ ผลการสัมภาษณ์จึงใช้สำหรับตรวจสอบและยืนยันกรอบ องค์ประกอบเชิงแนวคิดเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งพัฒนาจากผลการสังเคราะห์องค์ประกอบในระยะที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ และ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความชัดเจน และความสอดคล้องขององค์ประกอบกับบริบทของโรงเรียนสุจริต โดยเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เสนอปรับแก้คำ เสนอให้รวมตัด หรือเพิ่มเติมองค์ประกอบ พร้อมให้เหตุผลประกอบ

3. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากกรอบองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความครอบคลุม ความเหมาะสม และความชัดเจนของข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดคะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้อง 0 เมื่อไม่แน่ใจ และ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้อง ผู้วิจัยกำหนดให้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปผ่านเกณฑ์ ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงถ้อยคำตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำเครื่องมือไปใช้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูลและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ตามหนังสือรับรองเลขที่ COA No. 066/2569 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2569 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังได้รับการรับรอง โดยติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย การนำข้อมูลไปใช้ การเก็บรักษาความลับ และสิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยโดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ จากนั้นขอความยินยอมโดยสมัครใจก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ การรายงานผลการวิจัยนำเสนอในภาพรวมและ ไม่เปิดเผยข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการดังนี้ 1) อ่านข้อมูลซ้ำเพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญ 2) ลงรหัสข้อมูลตามประเด็นความเหมาะสม ความชัดเจน ความสอดคล้องกับบริบท ข้อโต้แย้ง และข้อเสนอเพิ่มเติม 3) จัดกลุ่มข้อมูลที่มีความหมายสัมพันธ์กัน 4) เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิ และ 5) สรุปสาระสำคัญและประเด็นร่วม

ผู้วิจัยกำหนดให้องค์ประกอบผ่านการยืนยันเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันอย่างน้อย 4 ใน 5 คน หรือร้อยละ 80 พร้อมพิจารณาเหตุผลและข้อเสนอแนะเชิงเนื้อหาประกอบ โดยมีได้ตัดสินใจจากจำนวนผู้เห็นด้วยเพียงอย่างเดียว กรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ผู้วิจัยพิจารณาความชัดเจนของนิยาม ความซ้ำซ้อนกับองค์ประกอบอื่น ความสอดคล้องกับหลักฐานจากเอกสาร และเหตุผลของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนปรับถ้อยคำ รวมหรือตัดองค์ประกอบตามความเหมาะสม

ผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) ผลการตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบ

ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 แหล่งข้อมูล โดยจัดกลุ่มคำหรือข้อความที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันให้อยู่ภายใต้องค์ประกอบหลักเดียวกันก่อนนับความถี่ จากนั้นนำองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ไปตรวจสอบและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

	ศึกษาจากเอกสาร								สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ					องค์ประกอบที่ศึกษา		
	1. เตนจิอิระพันธ์ จันทะมูล	2. ธัญชนก ฤทธิ์มาส	3. วิเศษ บุญสนอง	4. รัชดาพร เสนามาตย์	5. กันยมาศ ชูจีน และคณะ	6. สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา	7. Josephson Institute of Ethics	8. Karakose, T.	ความถี่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4		คนที่ 5	
1. ความซื่อสัตย์									4						5	✓
- ความซื่อสัตย์	✓	✓											✓			
- ซื่อสัตย์สุจริต					✓						✓	✓		✓		
- ความซื่อสัตย์สุจริต				✓						✓						
2. ความยุติธรรม									5						5	✓
- ความยุติธรรม	✓	✓					✓			✓	✓			✓		
- มีความยุติธรรม				✓				✓				✓	✓			
3. ความเคารพ									4						5	✓
- เคารพและให้เกียรติผู้อื่น	✓												✓			
- ความเคารพ			✓				✓				✓	✓		✓		
- มีความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรี								✓		✓						
4. ความรับผิดชอบ									5						5	✓
- ความรับผิดชอบ	✓		✓				✓			✓		✓				
- ความรับผิดชอบในวิชาชีพ					✓						✓		✓	✓		
- เป็นผู้มีความรับผิดชอบ								✓								
5. ความไว้วางใจ									3							
- ความเชื่อใจ			✓													
- ความไว้วางใจ							✓									
- มีความไว้วางใจ								✓								

ตารางที่ 1 องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (ต่อ)

	ศึกษาจากเอกสาร								สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ							
	1. เตนจิตธิระพันธ์ จันทะมูล	2. ธัญชนก ฤทธิมาส	3. วิเศษ บุญสนอง	4. รัชตพร เสณามาศย์	5. กันยมาส ชูจีน และคณะ	6. สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา	7. Josephson Institute of Ethics	8. Karakose, T.	ความถี่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ความถี่	องค์ประกอบที่ศึกษา
6. มีคุณธรรม									2						1	
- การมีคุณธรรม			✓							✓						
- ยึดมั่นคุณธรรม				✓												
7. ความโปร่งใส									2							
- ความโปร่งใส		✓	✓													
8. ความมีจิตสาธารณะ									5						5	✓
- ความมีจิตสาธารณะ		✓									✓					
- จิตสาธารณะ						✓						✓	✓	✓		
- ความเป็นพลเมืองดี							✓									
- มีความเป็นพลเมืองดี								✓								
- มีจิตสาธารณะ				✓						✓						
9. ความมีวินัย									4						5	✓
- ความมีวินัย		✓								✓						
- การมีวินัย					✓						✓		✓			
- มีวินัย						✓						✓				
- มีวินัยในตนเอง				✓										✓		
10. แบบอย่างที่ดี									2							
- การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					✓											
- เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน				✓												
11. อยู่อย่างพอเพียง									2						3	✓
- การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม					✓							✓		✓		
- อยู่อย่างพอเพียง						✓				✓						
12. ความศรัทธา									1							
- ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ					✓											
13. ทักษะการคิด									1						3	✓
- ทักษะการคิด						✓							✓	✓		
- กระบวนการคิด											✓					
14. ความเอื้ออาทร									2							
- ความเอื้ออาทร							✓									
- มีความเอื้ออาทรห่วงใย								✓								
15. คำนึงเป้าหมาย									1							
- จะต้องคำนึงถึงเป้าหมายในการทำงาน								✓								

2. ความยุติธรรมและความเคารพส่งเสริมการยอมรับและความร่วมมือ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้บริหารควรปฏิบัติต่อครูและบุคลากรอย่างเสมอภาค ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล กฎหมาย ระเบียบ และหลักวิชาการ ไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งให้เกียรติ รับฟังความคิดเห็น และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พฤติกรรมดังกล่าวมีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ การยอมรับ และความร่วมมือภายในสถานศึกษา

3. ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และความมีจิตสาธารณะสะท้อนจริยธรรมในการบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่และผลของการตัดสินใจ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ กฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน และส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน องค์ประกอบทั้งสามด้านจึงสะท้อนการนำคุณธรรมไปสู่พฤติกรรมการบริหารที่เป็นรูปธรรมและตรวจสอบได้

เมื่อพิจารณาผลการสังเคราะห์เอกสารร่วมกับผลการสัมภาษณ์ จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งครอบคลุมคุณธรรมภายในของผู้บริหาร การปฏิบัติต่อบุคลากร และความรับผิดชอบต่อองค์กรและส่วนรวม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความสุจริต ยึดมั่นในความถูกต้องและความจริง มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สื่อสารและปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่เอนเอียงปราศจากอคติและผลประโยชน์ทับซ้อน รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการและรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ ประเด็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สะท้อนองค์ประกอบความซื่อสัตย์ ประกอบด้วย 1) การพูดความจริง 2) ความซื่อตรง และ 3) การยึดมั่นในความถูกต้อง

2. ความยุติธรรม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประพฤติปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม มีเหตุผล และไม่ลำเอียง ปฏิบัติต่อครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคเท่าเทียม ไม่ให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ตัดสินใจบนพื้นฐานของกฎหมาย ระเบียบ หลักวิชาการ และจริยธรรม โดยใช้กระบวนการที่โปร่งใสเหมาะสม และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความร่วมมือภายในองค์กร ประเด็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สะท้อนองค์ประกอบความยุติธรรม ประกอบด้วย 1) ความเสมอภาค 2) สิทธิมนุษยชน และ 3) ความเที่ยงธรรม

3. ความเคารพ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงการยอมรับในคุณค่า ศักดิ์ศรี และสิทธิของผู้อื่น โดยปฏิบัติต่อกันด้วยความสุภาพ ให้เกียรติ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น รับฟังอย่างตั้งใจ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และไม่ละเมิดสิทธิหรือเอาเปรียบผู้อื่น ประเด็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สะท้อนองค์ประกอบความเคารพ ประกอบด้วย 1) ความสุภาพ 2) การมีเกียรติมีศักดิ์ศรี และ 3) การยอมรับผู้อื่น

4. ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ซื่อสัตย์ และยึดหลักจริยธรรม พร้อมทั้งยอมรับผลจากการกระทำของตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดี สามารถตรวจสอบได้ มีความพยายามพัฒนางานให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง และคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประเด็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สะท้อนองค์ประกอบความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 2) ความพยายามสู่ความเป็นเลิศ และ 3) การควบคุมตนเอง

5. ความมีจิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงความเสียสละ ความรับผิดชอบ และความเอื้ออาทรต่อส่วนรวม โดยเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นและร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ด้วยความสมัครใจ ไม่หวังผลตอบแทน มีจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพย์สินสาธารณะ เคารพสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคี ตลอดจนยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง โปร่งใส และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ประเด็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สะท้อนองค์ประกอบความมีจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 1) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 2) ความมีจิตสำนึกที่ดี 3) การมีส่วนร่วม และ 4) ความมีน้ำใจ

6. ความมีวินัย หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงวินัยต่อตนเอง ควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมได้เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและนักเรียน วินัยต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างครบถ้วน ตรงต่อเวลา และรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน วินัยต่อกฎระเบียบและกฎหมาย ยึดมั่นและปฏิบัติตามระเบียบราชการ นโยบาย และกฎหมายทางการศึกษาอย่างเคร่งครัด วินัยต่อจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส เป็นธรรม และเคารพสิทธิของผู้อื่น และวินัยต่อองค์กรและสังคม ส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประเด็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สะท้อนองค์ประกอบความมีวินัย ประกอบด้วย 1) การควบคุมตนเอง 2) ความรับผิดชอบ 3) การจัดระเบียบสังคม และ 4) การมีจริยธรรม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเคารพ ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ และความมีวินัย ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมิได้จำกัดอยู่เพียงการมีคุณธรรมส่วนบุคคล แต่ครอบคลุมถึงการตัดสินใจ การปฏิบัติต่อผู้อื่น การกำกับตนเอง และความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม โดยสามารถอภิปรายผลได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นแรก ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเคารพเป็นพื้นฐานด้านคุณธรรมและความสัมพันธ์ของผู้นำ ความซื่อสัตย์ทำให้การใช้อำนาจและการตัดสินใจของผู้บริหารตั้งอยู่บนความถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ขณะที่ความยุติธรรมช่วยกำกับให้ผู้บริหารปฏิบัติต่อครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยหลักเกณฑ์เดียวกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ ส่วนความเคารพทำให้การบริหารคำนึงถึงสิทธิ ศักดิ์ศรี และความแตกต่างระหว่างบุคคล องค์ประกอบทั้งสามด้านจึงสัมพันธ์กับการสร้างความน่าเชื่อถือ การยอมรับ และความร่วมมือภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ Josephson Institute of Ethics ที่ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือ ความเคารพ และความเป็นธรรม (Josephson Institute of Ethics, 2009) และสอดคล้องกับ Karakose, T. ที่เสนอว่า ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเคารพเป็นคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา (Karakose, T., 2007) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ อภิรักษ์ ทองโชติ ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเกี่ยวข้องกับการยอมรับ ความร่วมมือ และความผูกพันของบุคลากรในองค์กร (อภิรักษ์ ทองโชติ, 2565)

ประเด็นที่สอง ความรับผิดชอบและความมีวินัยเป็นกลไกที่ทำให้คุณธรรมแสดงออกเป็นพฤติกรรมการบริหารอย่างเป็นรูปธรรม ความรับผิดชอบทำให้ผู้บริหารตระหนักในหน้าที่ ยอมรับผลของการตัดสินใจ และพร้อมให้ตรวจสอบ ส่วนความมีวินัยช่วยกำกับให้ผู้บริหารควบคุมตนเอง ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และยึดมั่นในกฎระเบียบ กฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ แม้ทั้งสององค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน แต่มีจุดเน้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ความรับผิดชอบเน้นการยอมรับผลจากการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนความมีวินัยเน้นการกำกับพฤติกรรมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Josephson Institute of Ethics ซึ่งกำหนดความรับผิดชอบเป็นหลักสำคัญของจริยธรรม (Josephson Institute of Ethics, 2009) และสอดคล้องกับ เด่นจิต ธีระพันธ์จันทะมูล ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารโดยยึดหลักคุณธรรม ความรับผิดชอบ และความโปร่งใสในการขับเคลื่อนองค์กร (เด่นจิตธีระพันธ์ จันทะมูล, 2566)

ประเด็นที่สาม ความมีจิตสาธารณะสะท้อนการขยายขอบเขตของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจากระดับบุคคล ไปสู่ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม องค์ประกอบนี้ทำให้ผู้บริหารได้พิจารณาเฉพาะความถูกต้องของ กระบวนการบริหารเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบและประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ส่วนรวมด้วย ความมีจิตสาธารณะ จึงเชื่อมคุณธรรมของผู้นำเข้ากับการมีส่วนร่วม การเสียสละ และการดูแลทรัพยากรขององค์กรเพื่อประโยชน์ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดความเป็นพลเมืองที่ดีของ Josephson Institute of Ethics, สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการ ศึกษา และสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนสุจริตที่ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และ ความมีจิตสาธารณะ (Josephson Institute of Ethics, 2009); (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2558) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านร่วมกัน พบว่า ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเคารพทำหน้าที่กำกับ หลักคิด การตัดสินใจ และความสัมพันธ์ในการบริหาร ความรับผิดชอบต่อความมีวินัยทำหน้าที่กำกับการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีความสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ส่วนความมีจิตสาธารณะทำหน้าที่กำกับทิศทางการบริหารให้มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในบริบทโรงเรียนสุจริตเป็นการบูรณาการคุณธรรมส่วนบุคคล กระบวนการบริหาร และความรับผิดชอบต่อสังคมเข้าด้วยกัน มิใช่การแสดงคุณลักษณะแต่ละด้านอย่างแยกส่วน

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูล จำนวน 8 แหล่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยจึงเป็นกรอบองค์ประกอบเชิงแนวคิดที่ควรได้รับการตรวจสอบกับ ผู้บริหารโรงเรียนสุจริตในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมหลายจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

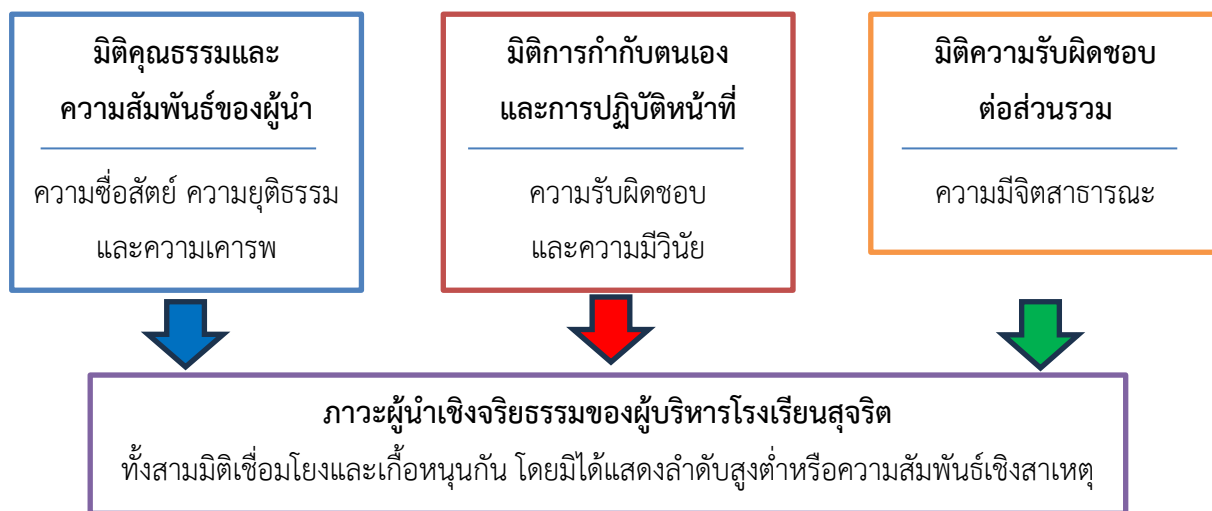
องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ กรอบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่เชื่อมโยงกับบทบาท และบริบทของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ซึ่งจัดความสัมพันธ์ได้เป็น 3 มิติ ได้แก่

1. มิติคุณธรรมและความสัมพันธ์ของผู้นำ ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเคารพ ทำหน้าที่กำกับหลักคิด การตัดสินใจ และการปฏิบัติต่อครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2. มิติการกำกับตนเองและการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อความมีวินัย ทำหน้าที่ เปลี่ยนหลักคุณธรรมให้ปรากฏเป็นพฤติกรรมกรรมการบริหารที่สม่ำเสมอ โปร่งใส และตรวจสอบได้
3. มิติความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ได้แก่ ความมีจิตสาธารณะ ทำหน้าที่กำกับทิศทางการบริหารให้คำนึงถึง ประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน และสังคม

องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านทำงานเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน โดยคุณธรรมและความสัมพันธ์ของผู้นำเป็น พื้นฐานของหลักคิดและการตัดสินใจ การกำกับตนเองและการปฏิบัติหน้าที่ทำให้คุณธรรมแสดงออกเป็นพฤติกรรม ที่ตรวจสอบได้ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมทำให้การบริหารมุ่งประโยชน์ของโรงเรียนและสังคม กรอบองค์ความรู้นี้ จึงแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตมิได้เกิดจากคุณลักษณะด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็น การบูรณาการคุณธรรมส่วนบุคคล การบริหารงานอย่างรับผิดชอบต่อสังคม และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเข้าด้วยกัน

ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ พัฒนาเครื่องมือประเมิน และศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตในระยะต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบความสัมพันธ์เชิงแนวคิดขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 แหล่งข้อมูล และตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความยุติธรรม 3) ความเคารพ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความมีจิตสาธารณะ และ 6) ความมีวินัย องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงแนวคิดเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติคุณธรรมและความสัมพันธ์ของผู้นำ ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเคารพ ซึ่งกำกับหลักคิด การตัดสินใจ และการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) มิติการกำกับตนเองและการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบและความมีวินัย ซึ่งทำให้หลักคุณธรรมแสดงออกเป็นพฤติกรรมการบริหารที่สม่ำเสมอ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และ 3) มิติความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ได้แก่ ความมีจิตสาธารณะ ซึ่งกำกับทิศทางการบริหารให้คำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน และสังคม องค์ประกอบทั้งสามมิติทำงานเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน โดยมีได้มีลำดับสูงต่ำหรือเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ยังไม่ได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้วยวิธีการทางสถิติ ผลการวิจัยจึงมีคุณค่าเฉพาะต่อบริบทโรงเรียนสุจริต เพราะเชื่อมโยงคุณธรรมส่วนบุคคลของผู้บริหาร เข้ากับการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นระยะเริ่มต้นของชุดการวิจัยเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยมุ่งศึกษาและยืนยันองค์ประกอบเบื้องต้น ส่วนการพัฒนาตัวบ่งชี้ เครื่องมือประเมิน รูปแบบการพัฒนา และการทดลองใช้ในสถานศึกษาจะดำเนินการในระยะต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

ควรนำองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ไปใช้เป็นกรอบกำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต โดยพิจารณาองค์ประกอบทั้งสามมิติร่วมกัน 1) สถาบันผลิตและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาผู้บริหารให้ครอบคลุมคุณธรรมส่วนบุคคล การกำกับตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ 2) สถานศึกษาควรนำองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ไปใช้เป็นกรอบส่งเสริมพฤติกรรมความเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดความถูกต้อง ความเป็นธรรม การเคารพสิทธิ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความมีวินัย และประโยชน์ส่วนรวม ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรนำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ได้จากการศึกษา สังเคราะห์ และยืนยันในครั้งนี้นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวบ่งชี้ พัฒนาเครื่องมือประเมิน ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น รวมทั้งพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสุจริตในระยะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันยมาส ชูจีน และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 20-33.
- เด่นจิตธีระพันธ์ จันทะมูล. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธัญชนก ฤทธิมาส. (2566). การพัฒนาตัวบ่งชี้ของโรงเรียนสุจริตในสถานศึกษาประถมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 5. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- รัชดาพร เสนามาตย์. (2561). รูปแบบคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิเศษ บุญสนอง. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการธรรมทศน์, 20(2), 25-34.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานผลการดำเนินการตามมาตรฐานทางจริยธรรม ประมวลจริยธรรม ข้อกำหนดจริยธรรม และกระบวนการรักษาจริยธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2558). โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและตัวชี้วัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

อภิรักษ์ ทองโชติ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Josephson Institute of Ethics. (2009). Ethical Leadership Outcomes Student Leader Learning
Outcomes (SLLO) Project. California: Josephson Institute of Ethics.

Karakose, T. (2007). High school teachers' perceptions regarding principals' ethical leadership in
Turkey. *Asia Pacific Education Review*, 8(3), 464-477.